

Glenn Ringtved

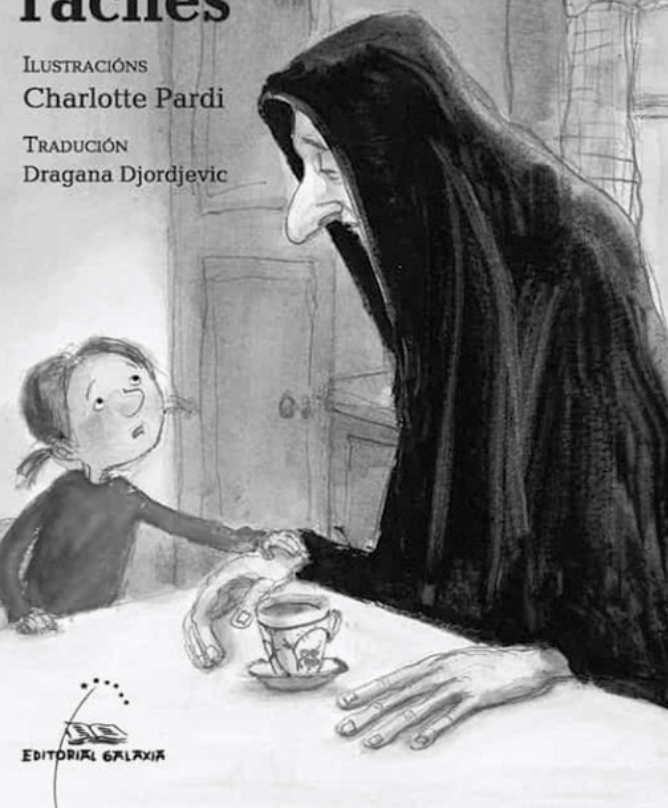
Chora, corazón, pero endexamais raches

ILUSTRACIONES

Charlotte Pardi

TRADUCCIÓN

Dragana Djordjevic

LIXG: avoas e avós, o elo co pasado

Pilar Sampedro

Consello de redacción

pilarsampedro507@gmail.com

A miña xeración sabíase máis comprendida polos avós, pois viviran antes de Franco, votaran libremente e podían entender que nós reclamáramos liberdades mentres os pais se dicían apolíticos, para non mostrar nunca enfrontamento co réxime ditatorial.

Recordamos os nosos avós e avoas cun cariño especial, a súa vellez non nos molestou, admirabamos as veas das súas mans, as canas e as engurras da súa pel.

Os avós e as avoas están moi presentes na literatura infantil. Ese vínculo interxeracional é forte porque os maiores non cargan a responsabilidade nesta crianza nin aparecen tan atafegados polo traballo profesional, de forma que lles poden dedicar un tempo de máis calidade aos pequenos, e estes agradéceno. As criaturas sábense queridas e aproveitan esa circunstancia para confiar nese adulto co que se atopan de forma intermitente e, sempre, favorable e consentida.

Que as distintas xeracións compartan espazos e momentos é moi conveniente. Separar por idades (garderías, residencias de maiores, parque infantil, parques da terceira idade, festas de remocicar, celebracións infantís...) non é a mellor maneira de crear convivencia. Tampouco o é explotar as persoas maiores cargándoas coa

REVISTA GALEGA
DE EDUCACIÓN
PUBLICACIÓN DE NOVA ESCOLA GALEGA

ISSN: 1132-8932

Páx. 36 - 38

crianza das netas e netos, pois todo debe gardar a debida medida, xogando coa colaboración e a compañía, deixando que se complementen, que aprendan uns dos outros e non deixen de sorprenderse.

Os avós e avoas teñen o tempo que os pais non posúen, e están felices de compartilo con netos e netas. E todo isto se mostra na literatura infantil.

Con eles veñen os afectos, os coidados, a enfermidade (especialmente as relacionadas coa memoria) e a morte. Imos facer un pequeno percorrido seguindo as temáticas. Partimos da identidade:

Eu son eu, de Fina Casallerrey, é a maneira máis tenra de retratar a enfermidade porque a avoa esquece e confúndeo todo ata que «eu» se achega e a avoa se dá conta de que «eu son eu». Para o mesmo tramo de idade, *A miña avoa é un neno, coma min*, de Alaine Agirre (presentado dentro do selo de lectura fácil), ou *A avoa adormecida*, de Roberto Parmeggiani. O relato de An Alfaya «A muller prohibida»

integrado no volume *Historias para calquera lugar*, describe a entrega das lembranzas do avó ao neto para que sexa a súa memoria, cando acabe de perde-la. Algo semellante acontece en *Chamádeme Simbad*, de Francisco Castro, no que un e outro asumen o papel que se precisa nun xogo de comprensión. Nos textos relacionados coa memoria histórica é bastante normal que aparezan e que se relacionen coa perda de memoria (social e persoal) tal como sucedía no relato de An Alfaya ou en *A árbore dos vagalumes*, de Xulia Barros, que se presenta así:

Unha emotiva historia interxeracional sobre o valor dos afectos, o respecto aos maiores e, sobre todo, a importancia de conservar a memoria, é dicir, a capacidade de non esquecer de onde vivimos.

Aí están os avós, como as raíces que xonguen a rapazada á terra, á estirpe, á historia do país.

A avoa pode vivir nunha residencia, *Miña avoa ten 13 anos*, e a neta vaina ver e contarlle histo-

rias, tal como ela fixo antes. As avoas son as narradoras, mais agora a neta dálle a volta, devolvendo o conto coas palabras que están aí dende o principio dos tempos, nunha cadea a coirdar, como a tradición.

Eles representan os coidados e son o refuxio que protexe cando a enfermidade entra na casa como sucede en *As cicatrices do caranguexo*, pero tamén son a ensinanza da autonomía e outros saberes, tal como aparece en *A viaxe de Ana*.

Son superheroínas e superheroes que, ademais de contar e cantar, escoitar e entender, atenden coidados e ensinanzas e súperanse, tal como se demostra na vida diaria: *Ei, Superavó, Superavoa* e incluso en *Bos días*, avoa con esa muller que non para dende ese primeiro saúdo ata que queda durmida no sofá e ten que ser levada á cama polo pai das nenas, tal como ela fixera coas pequenas.

A morte, ese final do que os humanos somos conscientes ao longo da vida, é algo case incompreensible ao que as crianzas van entrando a través do

«outro»: obxectos inanimados que deixan de funcionar, os animais que doen pero non tanto e, ao final, a meirande parte do tempo: os avós. *O asubío do avó*, *A avoa do ceo*, *Avoa de arriba e avoa de abaixo*, *A avoa Encarna fai niño*; *Chora, corazón, pero endexamais raches...* Botar de menos a avoa ou o avó é asumir a dor como pode lerse en *Tres bichicomas, dúas illas e unha serea*, *Muriel...* Pode notarse tanto a súa falta, que haxa ata que pedilos prestados, como sucede en *O avó de Zuleimar*.

As casas das avoas son os lugares aos que se volve cando a situación é precaria e o paro entra nos fogares como sucede en *O xeito das froitas*, pero tamén cando os pais se separan e toca volver ao niño orixinal para reporse, cando as avoas precisan axuda, ou sempre que volven á aldea de vacacións, ese *locus* do que queren fuxir os adolescentes ata que descubren toda a riqueza que hai detrás.

Son tan abundantes estes relatos que só temos que pasar

pola obra de Agustín Fernández Paz (*Dende unha estrela distante*, *Noite de voraces sombras*, *Que medo, mamá Raquel!...*) ou Fina Casalderrey (*O estanque dos parrulos pobres*, *O avó é sabio*, *A avoa ten unha menciña*, *A avoa non quere comer*, *O meu avó é unha gata*, *Quen me quere adoptar?*, *Un cabalo de lume*, *A Pomba e o Degolado*, *A lagoa das nenas mudas...*) para facernos unha idea. Aínda que son máis abundantes os álbums ilustrados e os libros dirixidos a preletoras e primeiras lectoras, atopámo-los tamén para lectorado autónomo e experto.

Igual as avoas, ademais de ser a casa da nai e do pai, son a aldea e a lingua. Tal vez elas poidan seducir coa maxia das palabras antes de que estas se perdan no decorrer dos tempos. ■

REFERENCIAS

- AGIRRE, A., AZPIAZU, A. (2019): *A miña avoa é un neno, coma min*, Edición de autor/a. (Primeiras Lecturas).
- ALONSO G., IRENE (I): *As cicatrices do caraguexo*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas autónomas).
- ANEIROS, ROSA (2020): *Tres bichicomas, dúas illas e unha serea*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas autónomas).
- BARROS, XULIA (2020): *A árbore dos vaginalumes*, Vigo, Belagua Edicións.
- CANOSA, MARÍA (2017): *Muriel*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas autónomas).
- CARBALLUDE, PEPE (2007): *Miña avoa ten 13 anos*, Vigo, Tambre Edelvives.
- CASALDERREY, FINA (2004): *Eu son eu*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (1996): *O estanque dos parrulos pobres*, Edebé-Rodeira (Lectorado autónomo).
- CASALDERREY, FINA (2002): *O avó é sabio*, Barcelona, Combel editora (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (2002): *O avó sae de paseo*, Barcelona, Combel editora (Primeiras Lecturas).

- CASALDERREY, FINA (2002): *A avoa ten unha menciña*, Barcelona, Combel editora (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (2002): *A avoa non quere comer*, Barcelona, Combel editora (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (2005): *O meu avó é unha gata*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (2005): *Quen me quere adoptar?*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (2007): *Un cabalo de lume*, A Coruña, Baía edicións (Primeiras Lecturas).
- CASALDERREY, FINA (2007): *A Pomba e o Degolado*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas expertas).
- CASTRO, FRANCISCO (2009): *Chamádeme Simbad*, Vigo, editorial Galaxia (Lecturas autónomas).
- DEPAOLA, TOMIE (2022): *Avoa de arriba e avoa de abaixo*, Pontevedra, Kalandraka (Primeiras lecturas).
- FERNÁNDEZ PAZ, AGUSTÍN (2013): *Desde unha estrela distante*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas autónomas).
- FERNÁNDEZ PAZ, AGUSTÍN (2006): *Noite de voraces sombras*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas expertas).
- FERNÁNDEZ PAZ, AGUSTÍN (2005): *Que medo, mamá Raquel!*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Primeiras Lecturas).
- FERNÁNDEZ PAZ, AGUSTÍN (1993): *Rapazas*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Lecturas expertas).
- GOÁS, ÁNGELES (2021): *O asubío do avó*, Vigo, editorial Galaxia (Primeiras Lecturas).
- LAVATELLI, ANNA (2015): *A avoa do ceo*, Santiago, El Patito Editorial (Primeiras Lecturas).
- MCCARTNEY, PAUL (2020): *Ei, Superavó*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Primeiras Lecturas).
- MÉNDEZ G., JUAN CARLOS (2021): *O avó de Zuleimar*, Pontevedra, OQO (Primeiras Lecturas).
- MOMÁN, ALBERTE (2020): *A viaxe de Ana*, Vigo, editorial Galaxia (Primeiras Lecturas).
- NEIRA CRUZ, XOSÉ A. (2009): *A avoa Encarna fai niño*, Madrid, Everest Galicia (Primeiras lecturas).
- PARMEGGIANI, ROBERTO (2015): *A avoa adormecida*, Pontevedra, Kalandraka (Primeiras Lecturas).
- PERALTA, R. J. (2021): *Bos días, avoa*, A Coruña, Hércules de Ediciones (Primeiras Lecturas).
- REIMÓNDEZ, MARÍA (2018): *O xeito das froitas*, Madrid, Oqueleo Obradoiro.
- RINGTVED, GLENN (2021): *Chora, corazón, pero endexamais raches*, Vigo, editorial Galaxia (Primeiras Lecturas).
- RODRÍGUEZ, DAVID (2020): *Superavoa*, Vigo, Edicións Xerais de Galicia (Primeiras Lecturas).